

TALABALARNING KASBIY KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH

Abdullayeva Nigora

Nizomiy nomidagi TDPU

Umumiy tilshunoslik kafedrası o'qituvchisi

Bahodirova Sevinch Bahodir qizi

Nizomiy nomidagi TDPU talabasi

Annotatsiya: Talabalarning kommunikativ kompetentligini shakllantirish muvaffaqiyati, kasbini san'at darajasiga olib chiqib, o'nlab, yuzlab muvaffaqiyatlarga berilgan unvondir. Yoki ma'lum bir dunyoga yangi ko'z bilan qaraydigan, uddaburon, ishning ko'zini biluvchi, buyuk kelajagimiz poydevorini quruvchi va yuksaltiruvchi mutaxassis kadrlarni tayyorlash Respublikamiz pedagoglari oldida turgan eng muhim va mas'uliyatli vazifadir.

Kalit so'zlar: kommunikativ kompetensiya, o'qituvchi, metod, ustoz, pedagogika.

KIRISH

Pedagog o'z ixtisosligi bo'yicha ta'lim va tarbiya ishlari yuzasidan jamiyat oldida mas'uldir. U muntazam ravishda o'z kasbiy tayyorgarligini takomillashtirib borish bilan birgalikda o'qituvchi, muallim, ustoz, tarbiyachi, pedagog huquqiga ega bo'lishi, aniqrog'i, kommunikativ kompetensiya egasi bo'lishi lozim. Endilikda o'qituvchi uchun o'zi tanlagan kasb, fan, mutaxassislik borasidagi amaliy va nazariy bilimlarni puxta egallash kamlik qilib qoldi. U har qanday vaziyatda ta'lim- tarbiyaning yangi-yangi usul va metodlarini o'z faoliyatida qo'llay olishi, bir so'z bilan aytganda, kompetensiya egasi bo'lishi lozim¹.

¹ Khasanova, A. R., & Ismailova, N. I. Mutual coordination of sensorimotor activity for physical development of children with autism spectrum disorders.

TADQIQOT METODOLOGIYASI VA EMPIRIK TAHLIL

“Kompetensiya” tushunchasi, kompetensiya nuqtai nazaridan yondoshuv, kompetensiya egasi ma'nosini anglatib, bu atamalarning mazmuni haqida to'xtalish uchun, eng avvalo, asrlar davomida shakllangan bu boradagi milliy an'ana va qadriyatlarga e'tibor qaratamiz.

Bizning yurtimizda biron-bir kasbkor egasi o'z kasbini mahorat bilan egallab, uni shogirdlariga o'rgata boshlasa, uning nomiga mazkur kasb atamasini qo'shib atayboshlaganlar. Mosh tabib, Omon tabib, Oboqul kulol, Latif sartarosh, Murodjon hofiz, Mamatoy temirchi yoki Mamatoy aka pichoqlari va hokazo. Bu e'tirof aynan shu odamning ma'lum bir kasb egasi bo'lganligi uchun emas, balki muayyan hudud aholisining biron-bir kasb bilan shug'ullanishi hamda ana shunday e'tirofga yuksak muvaffaqiyatlari orqali erishganliklaridan dalolat beradi. Chust pichoqlari, Chust do'ppisi, Rishton kulollari, Urgut kulollari, Samarqand nonvoylari, nonlari va hokazo. Bu albatta, o'z kasbkorini uzluksiz rivojlantirib, ko'p yillar mobaynida elga xizmat qilgan kishi yoki kasbkor egasiga yoki jamoaga berilgan e'tirof, vakolat, ishonch – zamonaviy va ilmiy til bilan aytadigan bo'lsak, kompetensiya ekanligini sezib olish qiyin emas. Xalq san'ati borasida ham shunday fikrlarni aytish mumkin, ammo kasbning oliy darajaga ko'tarilishi, bu kompetensiyadan balandroq malaka – mahoratdir.

Kommunikativ kompetensiya – o'qituvchidan to'laqonli muloqotchanlikni talab etadi. Har qanday vaziyatda talaba va jamoa a'zolari bilan ijobiy munosabatda bo'lishni taqozo etadi².

Ta'limiy mazmundan, vaziyatdan, holatdan kelib chiqib, har qanday o'qituvchining maqsadi auditoriyada “Rivojlantiruvchi muhitni” yaratishdan iborat. Ya'ni:

- talabalarga faoliyatga undovchi motivatsiya berish;

² Ismailova, N., & Grahova, S. Mythological stories about house-spirit: Themes, structure, psychological particularities.

- talabalarni mustaqil ishlatish, o'quv faoliyatiga undash orqali tushuncha, tasavvur va ko'nikmalarni shakllantirish. Kerakli ma'lumotlarni qidirish, o'z faoliyati loyihasi va uning amaliyotga tatbiq etish, ish maqsadini anglash va natijaga ma'suliyat bilan yondashish;

- talabalar tomonidan mavzuni, maqsad, vazifalarini murakkablik darajasini, shakl va usullarni mustaqil ravishda tanlash;

- talabalarni loyiha ustida guruhlarda ishlashga o'rgatish mavzu va muammolarni aniqlash, vazifalarni taqsimlash, rejalashtirish, bahs-munozara natijalarini muhokama qilish va baholash.

- talabalarni turli xil shakldagi munozaralardagi ishtiroki.

- talabalarda o'z harakatlarini tartibga solishni shakllantirish.

- baholash tizimi orqali talabalar o'z bo'lg'usi natijalarini takomillashtirish, o'zdarajalariga va natijalariga baho berib, ularni yanada takomillashuviga erishish.

Zamonaviy talabaning asosiy kompetensiyasi:

1. Tadqiqotchilik tafakkuriga, talabalarda tadqiqotchilik ko'nikmasini tashkil etishni bilishi kerak.

2. Talabalarni yutuq va rivojlanishlarini baholash tizimidan foydalanish.

3. O'quv jarayonida kompyuter texnologiyalaridan foydalanishni bilish.

4. Dars jarayonida suhbat va bahs-munozara olib borish, talabalar o'zlari hoxlab aytmoqchi bo'lgan fikr, qarash va munosabatlarini bayon eta olishlariga yo'naltirilgan muhit yaratish. Nafaqat talabalar bir-birlari bilan, balki o'qituvchi bilanham shaxsiy qarash va munosabat, tanqidlarni tahlil qilishlari kerak.

XULOSA VA MUNOZARA

Davlat tomonidan tavsiya etilgan umumiy ta'lim modelining instrumental qismi, ya'ni qo'llanmalar tayyorlash bo'limi alohida qayta tashkil etishga molik. Chunki o'qituvchining bugungi kun talab darajasidagi tayyorgarligi masalasi shunga bog'liqdir. O'qituvchi faoliyatining ilmiy-metodik ehtiyojlari turli

yo`nalish va sohalaridagi ta`lim maskanlariga moslashtiriladi.

Oliy pedagogik ta`lim tizimida qo`llanib kelinayotgan mavjud model qolipi barcha uchun umumiy hisoblanadi. Uning talablari omma uchun tushunarli bo`lishi ko`zda tutilgan. Qo`llashda esa aniq reja va maqsadlar belgilab olinadi. Umumiy model qolipi bilan cheklanib qolmay, balki instrumental-model andozasini ishlab chiqish zamon talabidir. Bu yangi model tizimida o`qituvchi-murabbiyning vazifalari, kompetentligi, ilmiy tadqiqotlar, ilmiy-nazariy metodlar, ijtimoiy-pedagogik, madaniy-ma`rifiy masalalar, tashkiliy, boshqaruv va taraqqiy etishni yo`naltirish masalalari o`z aksini topishi lozim.

REFERENCES

1. Бермус А.Г. Проблемы и перспективы реализации компетентностного подхода в образовании. www.eidoc.ru. 2015, 09, 10.
2. Лебедев О.Е. Компетентный подход в образовании. www.nekrasovepb.ru
3. Зимняя И.А., И.А. Ключевых. Компетенции – новая парадигма результата образования. quality.petrso.ru
4. Дружилов С.А. Профессиональная компетентность и профессионализм педагога. Психологический подход. Сибирь. Философия. Образование. Альманах. С.О.РАО. ИПК, г., Новокузнец – 2005. № 8.
5. Khasanova, A. R., & Ismailova, N. I. Mutual coordination of sensorimotor activity for physical development of children with autism spectrum disorders.
6. Ismailova, N., & Grahova, S. Mythological stories about house-spirit: Themes, structure, psychological particularities.